

Bijdrage tot het medegedeelde in het TIJDSCHRIFT
VOOR GESCHIEDENIS, OUDHEDEN EN STATISTIEK VAN
UTRECHT 1836, N°. 1. bl. 1—40, onder het
opschrift :

„ DE GRAAF VAN LEICESTER IN UTRECHT. ”

Het is mijn oogmerk niet om het vermelde stuk te beoordeelen, veel min te verbeteren; alleen wilde ik omtrent personen, daarin vermeld, nog eenige weinig bekende of althans niet opgemerkte bijzonderheden aanduiden.

Ten aanzien van den op bl. 6 vermelden pensionaris der nadere Unie: » den beroemden regtsgeleerden Willem van » Radelandt » later » president van het hof van Utrecht, » moet ik alleen in het voorbijgaan doen opmerken, dat men, bij de loffelijke vermelding van dien man, heeft voorbijgezien, zoo wel hier, als in het staatkundig Nederland door Mr. J. Scheltema, (*) dat hij mede als regter, en wel bijzonder als raad commissaris, is werkzaam geweest bij het verhoor in de proceduren over het stuk van tooverij, bij den hove van Utrecht gevoerd in den jare 1393, waarvan men de mededeeling der oorspronkelijke stukken vindt in het werk van S. van Leeuwen; (§) welke schrijver daaromtrent, niet zonder grond, zegt, dat daaruit de onnoozelheid der gecondemneerden genoeg-

(*) II°. deel bl. 210 en 211.

(§) Batavia illustrata 's Hage 1685. bl. 295—303.

zaam kan blijken, en er te regt bijvoegt: » en is te verwon-
 » deren in so wyse en ervaren luyden, dat sy haer noch soo
 » laat aan de traditie van gewaande toverye verschuldigd heb-
 » ben;” — onder die was dan ook, en wel bijzonder werkzaam,
 de beroemde regsgeleerde en raadsheer **Wille m v a n R a d e l a n d t**.

Van dat proces is ook melding gemaakt en mededeeling gedaan door **Mr. J. S c h e l t e m a**; (*) doch van het aandeel van **Wille m v a n R a d e l a n d t** aan hetzelfde geene aanduiding gedaan, zoo als hij ook in zijn staatkundig *Nederland*, als voorzegt, die vlek in den vermaarden man niet ontdekt heeft.

Meer bijzonder kwamen bij mij in aanmerking de Vlamingen en Brabanders, door den voortgang der wapenen van Parma uit de zuidelijke provinciën verdreven, die zich te Utrecht hadden neergezet, bl. 13 vermeld.

Vooraf merkte ik op » de Borchgrave,” op bl. 16, waarschijnlijk een Luikenaar of Limburger genoemd; **Gerard Prouninck** van Deventer uit 's Hertogenbosch, tweede burgemeester, op bl. 26., ook 13., en meermalen onder dien naam, en onder dien van » van Deventer” alleen voorkomende; — en **Henrik Agylæns**, ook uit 's Hertogenbosch, als procureur Generaal bij het hof van Justitie, bl. 26. vermeld.

Het is geenszins mijn oogmerk, om het geheele gedrag van die mannen, bij de verwarde omstandigheden te Utrecht, te onderzoeken of te beoordeelen; — dat er echter veel partijdigheid en vooroordeel bij het beschouwen dier omstandigheden plaats gehad, en op de schrijvers daarover invloed gehad hebben, schijnt mij toe blijkbaar te zijn, zoo dat men de voorzeide Brabanders en Vlamingen niet alleen in een ongunstig en hatelijk daglicht heeft trachten te stellen, maar ook kennelijke onwaarheden omtrent hen verspreid heeft, waarvan de ontdekking veel mistrouwen in de oordeelvellingen over hen moet verwekken.

(*) Eerst in zijn mengelwerk, IV. 1. stuk, bl. 203. en 204. en nader in zijne *Geschiedenis der Heksenprocessen*, bl. 157 en 158.

Het is bijzonder Daniel de Burchgrave of Borchgrave, secretaris van Leicester, dien men zoo zeer in verachting heeft trachten te brengen.

Bij E. van Meteren, die in het veertiende boek zijner Nederlandsche Historie handelt over Leicester en hetgeen onder hem hier te lande, en vooral ook te Utrecht, voorgevallen is, komt de Burchgrave in zijnen post als secretaris voor; ook bij den omtrent gelijktijdigen P. Bor, immers van weinig later leeftijd, vindt men over hem: vooral is hij in een zeer ongunstig licht geplaatst door E. van Reijck; (*) deze verhaalt van hem: » dat hij uit Vlaenderen geboren van slechte » handwerkslieden, doch door zijn kloekheid en verstand, tot » het ampt van procureur generaal aldaar was geraakt, en » ook eenmaal tot raet van state gheenoemt, » P. C. Hooft heeft zulks overgenomen, en getracht de Burchgrave niet minder verachtelijk voor te dragen; niet alleen die blijkbare onwaarheid, maar ook het onbewezene en onwaarschijnlijke omtrent hem verhalende. (§)

Zoo zeer die vermelding van de geboorte of afkomst van de Burchgrave van slechte, dat is geringe, ambachtslieden, volstrekt tegen de waarheid strijdt, zoo dient het ten zijnen voordeele tot een duidelijk blijk van de partijdigheid der berigten ten zijnen aanzien gegeven, en hoe weinig geloof men mijsdien daaraan kan hechten.

Daniel de Burchgrave was van een deftig, zoo niet adelijk geslacht, en van eene beschaafde opvoeding. Toevallig bestaan nog de oorspronkelijke stukken, die tot bewijs daarvan strekken, en zijn gelukkig gevallen in handen, aan welke dezelve wel zijn vertrouwd, waaruit die door goedgunstige mededeeling mij onder het oog zijn gekomen. (x) Hij was in

(*) In zijn » Gorspronck ende voortganck der Nederlantsche » oorlogen, Amsterdam 1644. bl. 118. Leeuwarden 1650. bl. 76.

(§) In zijn 23 Boek der Nederlandsche Historien bl. 1052.

(x) Die bezitter en gunstige mededeeler is de Heer en Mr. J. van Dam van Noordeloos, lid van den Stedelijken raad der

1575 advocaat in de kamer van den rade in Vlaanderen, zoo als hij genoemd wordt in het huwelijks contract, hetgeen hij op den 6 October van dat jaar aanging » voor schepenen van den » ghedele in Ghendt, met Jonkvrouwe Martina Navegheer, Mr. Pieters dochter, » waarbij hij werd geasisteerd met Loys de Burchgrave zijnen broeder, met Jonkheer Philo Rooze, heer van Straezere; en Jonkvrouwe Martina Navegheer geassisteerd met Mr. Franchoy van Zevécote, procureur in den voornoemden raad, haren oudoom, Joris Navegheer haren oom, Jonkvrouw Catharina Hauweel hare moeie, Christiaan en Denis de Harduyn advocaten in den raad, en Joris van den Broucke hare vrienden en magen; uit welke acte tevens blijkt, dat Daniel de Borchgrave gronden van erven en renten aldaar, en mede land, liggende te Breevliet, bezat; — Bij eene andere acte van 17 Augustus 1569, welke inhoud anders van minder belang is, komt als een wel gegoed man voor Mr. Adriaan de Burchgrave, vader van Daniel en Loys de Burchgrave, welke in 1575 reeds overleden was, alzoo Loys de Burchgrave hem bij voorzeide huwlijks contract verving.

In eene acte, gepasseerd voor Cornelis Meynaerts, openbaar Notaris te Sluis (in Vlaanderen) den 11 Februarij 1614, verschijnt » Jonkvrouw Martina Navegheer weduwe van wijlen Mr. Daniel de Burchgrave in » zijn leven raad en procureur Generaal van den provincialen » rade te Ghendt; » — eindelijk bij eene acte, onder de hand gepasseerd, binnen Londen (Londen) den 21 September 1619 geteekend en bezegeld, geven Loys de Burchgrave Adriaansz., benevens Nicolaas Heijns en Marten Bravoet, te Londen woonachtig, eene verklaring, ten verzoeke van Mejonkvrouwe » de weduwe wijlen Mr. Daniel de Burch-

stad Rotterdam, en van de Provinciale Staten van Zuidholland; lid van het Bataafsch Rotterdamsch genootschap, en van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leijden.

» grave,» wegens het door hen verrichte ten comtoire van Mr. Rogues Preston, omtrent bevorens gepasseerde transport en koopbrief.

Die blijken van deftige familiebetrekkingen van Daniel de Burchgrave en zijne huisvrouw Martina Navegeer worden niet weinig bevestigd door hetgeen men daar omtrent ook elders vindt.

Mr. Francois Zevécote haar oudoom voorvermeld, vader van Jacob van Zevécote wordt door Paquet genoemd: » d'une famille patricienne de Gand;» schoon hij den zoon minacht wegens zijne apostasie; (*) die zoon Jacob van Zevécote werd hoogleeraar in de Welsprekendheid te Harderwijk, en heeft zich wegens zijne letterkundige verdiensten, bijzonder als dichter, veel roem verworven. (§)

Nicolaas Heijns, in voorzeide acte van 1619 onder de vrienden van de weduwe Daniel de Burchgrave voorkomende, was de vader van den beroemden Leidschen hoogleeraar Daniel Heinsus, van wien J. Meursius meldt, dat hij was de zoon van Nicolaas Heijns, burgemeester te Grammont (Gerardi-mons.) en Elisabeth Navegeer, geboren te Gend in 1581; naarwelijks drie jaren oud was hij door zijne moeder met eene minne gezonden naar Vere bij de zuster van zijnen grootmoeder Catharina en Elisabeth Hauweel, (matronas nobilissimas volgens Meursius.) die zich om de rampspoedige omstandigheden derwaarts begeven hadden; (‡) welke eerstgenoemde Catharina Navegeer ook in het voorverhaald huwelijkcontract wordt vermeld.

Ik zou hier nog kunnen bijvoegen, dat hij misschien was van een geslacht » de Borchgrave,» uit hetwelk vele Jonkers

(*) Zie » memoires pour servir a l'histoire literaire des Paysbas, » Tom. I. pag. 58 et 59., ed. m. fo. »

(§) Zie » J. Schrassert, beschrijving van Harderwijk 1732. » I. deel bl. 31., S. F. Foppens Bibliotheca Belgica, Tom I. » pag. 545., die hem ook noemt: » Excucullatus apostata. »

(‡) Zie » J. Meursii Athenæ Batavæ Lugduni 1625. » pag. 210. seqq.

in de vijftiende en zestiende, tot in het begin der zeventiende eeuw zijn geweest in de regering te 's Hertogenbosch, toen een der vier hoofdsteden van Brabant, (*) onder welke Jonker Willem de Borchgrave, die, bij brieven van koning Philips van 11 Maart 1560, de heerlijkheid Oers of Oerle in pandschap verkreeg. (‡) (¶)

Doch er zal wel niet meer noodig zijn tot overtuiging van het kwaadtrouwe van E. van Reijdt, en van het onbedachte naschrijven van hem door P. C. Hooft, omtrent de geboorte en afkomst van Daniel de Burchgrave, en van het verkeerde, dat men hem heeft willen doen voorkomen als een vreemd fortuinzoeker, een parvenu.

Maar ook niet beter is het gesteld ten aanzien van de vermelding der posten door hem bekleed, en zijn gedrag daarin gehouden. Hij was, zoo als hier voor reeds is gebleken, in 1576 advocaat in de kamer van den rade in Vlaanderen te Gend; — door den aartsbischop Matthias werd hij met anderen bij brieven, gegeven te Antwerpen den 12 Julij 1580, aangesteld tot lid van den rade van Vlaanderen te Gend, en zulks met advies van den Prins van Oranje; hetgeen Leicester naderhand ter zijner verdediging tegen zijne vijanden deed opmerken, terwijl het ook bekend is, dat het eigenlijk de Prins van Oranje was, die ter dier tijd de zaken op den naam

(*) Zie de regeringslijsten bij J. van Oudenhove, Beschrijving van 's Hertogenbosch, 1670. bl. 69 en volg.

(‡) Zie J. B. Grammaijes Taxandria Bruxelles 1611 pag. 100.

(¶) Hij schijnt echter niet geweest te zijn van het geslacht, immers niet van denzelfden tak, als dat van Borchgrave, hetgeen men vindt in de beschrijving van den Zeelandschen adel, achter de » Nieuwe Cronijk van Zeeland door M. Smallegange; Middelburg 1696, » gesproken uit een jonger zoon der Heeren van Altena, alzoo het wapen, onder de wapenen der edele en aanzienlijke geslachten van Zeeland aldaar verbeeld, geheel verschilt van het zijne, hetgeen men vindt op het zegel, aan voormelde acte van 21 September 1619 gehecht.

van *Matthias* uitvoerde. (j) — Toen die van Gend op den 17 September 1584 zich met Parma verzoend hadden, en alzoo de stad weder onder zijne magt geraakt was, werd dezelve van hare beste inwoners ontbloot, die meest naar Holland, Zeeland en elders vertrokken, waar van het verhaal onder andere bij *E. van Meteren* te vinden is. (*) Geen wonder, dat toen ook de *Burchgrave* zich uit Gend begeven heeft, waarschijnlijk wel naar Engeland, waar zich ten minste van zijne familie, zoo als de ouders van *Daniel Heinsius*, gelijk gebleken is, (s) toen bevonden hebben, en waar, na zija overlijden, zijne weduwe gewoond heeft; zija aanzijn in Engeland kan aanleiding gegeven hebben, dat hij aldaar bij *Leicester* bekend geworden is.

Hij schijnt met *Leicester* uit Engeland gekomen te zijn, en vervolgens met denzelven als zija secretaris te Utrecht; waar hij anders niet te huis hoorde, en geene betrekking blijkt gehad te hebben. Reeds den 8 Mei, en dus binnen zes weken na de eerste komst van *Leicester* aldaar, op den 1 April 1586. (x) was hij als secretaris bij hem in bediening.

Hoe ongepast is mitsdien het voorgeven van *Reijdt*, (l) als of hij zoo zeer gearbeid had, om daartoe te geraken, en hoe ongeloofelijk hetgeen dezelfde *Reijdt* hem met zoo veel bitterheid te laste legt: » dat hij bekend was voor zulk een, » die geen andere religie had, dan goede cier te maken en » geld te rapen;” hetgeen zeker niet overeenkomt met de ijverige aankleving van hem, zijne huisvrouw en beider aanverwanten aan de hervorming in de Godsdienst en de afscheiding

(j) Zie de brieven van aanstelling medegedeeld in de » *Ghendtsche geschiedenissen* door *P. de Jonghe*, bl. 248 en volg.”

(*) *Nederlandsche Historie* XII boek bl. 233 omgesl. uitgaaf op *Schotland* 1603, mede bij *P. de Jonghe* voorgem. bl. 469.

(s) Volgens aangehaalde *J. Meursii*, *Athenæ Batava* pag. 210.

(x) » *P. Bor*, *Nederlantsche oorloghen*,” uitgave te Leijden en Amsterdam 1621, XXI. boek fo. 29 vso.

(l) Ter aangeh. plaatse bl. 118, 119 en volg.

van de Roomsche kerk, en het verlaten van tijdelijke belangen te dier oorzaak. Zulks had ook Prins Willem de Eerste wel ten zijnen opzichte in aanmerking genomen, hebbende hem waardig geacht, om in den raad van Vlaanderen te plaatsén, zoo als Leicester zulks aan zijne vijanden onder het oog bragt. In November 1586 hadden gedeputeerden der Staten van Holland, Zeeland en Vriesland eene remonstrantie omtrent verscheide pointen overgegeven, welke aan Zijne Exellentie was ter hand gesteld; zij hadden daarbij onderanderen geklaagd over eenige geesten uit Brabant en Vlaanderen gekomen, en daartegen gewaarschuwd, vermits het hun dacht, dat door toedoen van de Burchgrave en Meeterke zoo groot vertrouwen aan Rijn-gout en zijns gelijken bij zijne Exellentie gegeven was; Leicester hield hun daarop voor, dat de Burchgrave zijnde uit Vlaanderen, wel aanbeveling waardig was, en als secretaris behoorde toegelaten te worden, daar hij in dienst van den Prins van Oranje geweest was, en dat het Christelijk was, dat men degenen, die uit hunne goederen en land verdreven waren, bevorderde. (*) Tegen Rijn-gout schijnt, dat men grond had, beschuldigingen in te brengen, die ook bij de uitkomst wel bevestigd werden, zoo dat hij zelfs tot den vijand zou zijn overgegaan; (S) doch omtrent hem valt op te merken, dat hij in geene betrekking had gestaan met de Burchgrave die uit Vlaanderen, en hij uit Brabant van Brussel gekomen was; toen Rijn-gout het vertrouwen verloren en zich weggemaakt had, hebben de Burchgrave, Proninck en Agylæus zich zijner niet aangetrokken, maar zijn gebleven die zij waren; de betrekking tusschen hen en hem zal zich alleen daarbij bepaald hebben, dat zij, gelijk ook hij, het met Leicester hielden, en daardoor bij deszelfs vijanden in gelijken haat stonden. Paulus Buys, uit Holland, daar hij zeer in achting was, te Utrecht gekomen, werd er, zoo het schijnt, op eene zeer wederregtelijke wijs in ge-

(*) Zie Bor als voor, fo. 63.

(S) Zie Bor als voor, fo. 79

vangenis gebragt; zulks baarde in Holland groot ongenoegen, men gaf er voornamelijk aan Rijn goud of Ringault de schuld van; te weten: Leicester had bij den raad of de kamer van finantie, door hem den 15 Junij 1586 opgericht, de Burchgrave tot eersten secretaris en audiencier, met vrijheid, om in den raad te mogen verschijnen, aangesteld; tot thesaurier den genoemden Jacques Ringault heer van Cauwenberg, en tot een van zijne commiesen voorzeiden Paulus Bujs (*); deze weigerde op een hoogen toon, dien post te aanvaarden, met veel verachting van Ringault, waardoor die een grooten haat tegen hem zou hebben opgevat; en dit meende men, dat oorzaak had gegeven tot de vervolgens plaats gehad hebbende gevangenis van Bujs te Utrecht, waarin men de Burchgrave, als vermeenden vriend van Ringault, ook betrok; — doch het gebeurde, nadat Leicester den 9 Julij 1586 met al zijn suite uit Utrecht naar 's Hage vertrokken was, en dus bij het afwezen van Burchgrave, als tot zijn gevolg behoorende: toen Leicester er kennis van kreeg, nam hij het zeer kwalijk, ontkende, dat het door zijn last zou geschied zijn, en zond zijnen secretaris de Burchgrave naar Utrecht, om daarvan kennis te nemen, zoo als zulks door Bor verhaald wordt (†). Opmerkelijk is daarbij, dat Reijdt, schoon hij de oorzaak van mistrouwen en twist toeschrijft aan de Rijngoudisten, waaronder hij de Burchgrave ook rekent, er bijvoegt, dat vele voorname en aanzienlijke lieden met Bujs geen medelijden hadden, ter zake van zijn ergerlijk leven. (‡) De Burchgrave bieef zijnen meester getrouw, en behield deszelfs vertrouwen; toen Leicester naar Engeland was vertrokken, en aldaar zich bij eene acte den 17 December 1587 van zijn Gouverneurschap en Kapitein Generaalschap ontsloeg, bevond hij zich bij hem, en was, blijkens

(*) Zie Bor XXI. Boek fo. 31, ook van Meteren XIV. Boek fo. 8. enz.

(†) Als voor, fo. 33.

(‡) Als voor, bl. 125.

zijne onderteekening dier acte, als deszelfs secretaris in zijne dienst. (*) De Burchgrave is zeker in Engeland gebleven, alwaar (zoo als hiervoor gebleken is) na zijn overlijden zijne weduwe in goeden staat woonde. Men heeft ook hier, in de Republiek der vereenigde Nederlanden, geen zwaarigheid gemaakt, om de aanverwanten van hem en zijne huisvrouw als medeburgers te ontfangen en toe te laten, van welke Jacob van Zevecte te Harderwijk en Daniel Heinsius te Leiden, zoo als reeds opgemerkt is, zich door hunne letterkundige en andere bekwaamheden verdienstelijk gemaakt hebben, gelijk zoo velen uit de zuidelijke provinciën de Leidsche hooge school, bij derzelver oprigting en vervolgens, tot luister hebben gestrekt.

Het is voorts Gerard Prouninck of Prouning van Deventer, welke men onder de Vlamingen en Brabanders, die zich te Utrecht bevonden, in minachting heeft trachten te brengen; schoon men ten aanzien zijner geboorte en afkomst billijker heeft gehandeld. Bor noemt hem een der principaalste belhamels of toldrijver der zaken te Utrecht, ten tijde van Leicester (*); van Reijd (§), en in navolging van hem Hooft, erkent, dat hij een welgezeten burger van 's Hertogenbosch, tevens van beter leven en wandel dan Reingoud was.

Geen wonder, hij behoorde tot een oud aanzienlijk Brabandsch geslacht; onder anderen strekte daarvan ten Blijke een oud kasteel te 's Michiels Gestel in de Meijerij en nabijheid van 's Hertogenbosch, genaamd Nieuwherlaar, in de eerste helft der zestiende eeuw gebouwd (†). Velen van hetzelfde geslacht vindt men

(*) Te vinden bij van Meteren, als voor, fo. 442.

(*) XXI. boek, fo. 40.

(§) Als voor, bl. 118.

(†) J. B. Grammay, in Taxandria edit. Bruxellensi 1610 pag. 135. zegt: » In Gestelia Michaelis conspicitur castellum Nevilium novum gentis de Prouninx cognomento de Darentria, » zie ook: » J. van Oudenhoven, beschrijving der Meijerij van 's Hertogenbosch 1670 bl. 70; » boven de poort van dat kasteel las

op de lijsten der regering van de voorzeide stad (*), in welke hij zelf, in 1379, ook lid dier regering was, waaromtrent hierna. Van R e i j d heeft ook niet kunnen nalaten van hem te getuigen, dat hij lang de ware religie beleden had, en daarom, nevens andere vrome lieden, toen de stad 's Hertogenbosch zich tot den vijand koerde, van daar geweken is, en zich naar Utrecht begeven heeft, daar hij reeds zes of zeven jaren vóór de komst van L e i c e e s t e r gewoon-l had; dat hij in verscheide commissien bij de vereenigde provinciën was gebruikt geworden, en zich zonder verwijt of opspraak gedragen had; maar op eene zeer partijdige wijs voegt hij er bij, dat hij, buiten de vereenigde provinciën geboren zijnde, geen toegang in de regering kon vinden, doch ten tijde der aankomst van L e i c e e s t e r gearbeid heeft, om den staat en de regering der stad Utrecht te veranderen, en zich tegen de privilegiën der stad in de magistraat aldaar zigt in te dringen; waarbij hij dez: beuselachtige uitdrukkingen insascht: » dat het schijnt, dat hij zulks » deed door liefde van grootheid en heerschappij, en eigen » goeddunkendheid, die (zegt hij) in zijn gang, spraak en alle » manieren van doen bespeurd werd." In October 1336 werd P r o u n i n e k tweede burgemeester te Utrecht; de te gelijk aangestelde eerste burgemeester was Jonkheer Pieter Ruijsch, die het vorige jaar tweede burgemeester geweest was, het volgende jaar 1387 weder den post van eersten burgemeester, en 1338 dien van schepen bekleedde (†); men mag daaruit wel opmaken, dat die aanzienlijke Utrechenaar in de aanstelling van den in Brabant geboren P r o u n i n e k, te gelijk met hem, geene zwaarigheid maakte, als strijdig met de privilegiën zijner stad. Dat het er ook wel ver af is, dat P r o u n i n e k naar dien post

en schreef ik af dit opschrift: » Alberti et Henrici de Deven-
» ter Fratrum opus 1544 concordia;" welke poort op het einde der vorige eeuw is afgebroken, en het gebouw vervolgens tot een Roomsch Katholijk Seminarium ingerigt.

(*) Zie dezelve bij J. van Oudenhoven, bl. 69 en volg.

(†) Zie Utrechtsch plakkaatboek, III deel bl. 176.

van burgemeester zou gestaan hebben, mag men gelooven, alzoo hij het tegendeel niet slechts voorgewend, maar in druk uitgegeven heeft eene verantwoording, die niet wederlegt noch tegengesproken is, (*) waarbij hij verzekert, dat hij zich, om vele redenen, over het aanvaarden van zoodanigen post had bezwaard gevonden, en er niet toe zou zijn overgegaan, zoo zijn Excellentie de Graaf van Leicester, gelijk die ook zelf bekende, hem er niet, genoegzaam toe gedwongen had. (‡) Het was ook op eene zeer vreemde wijs, dat eene zwaarigheid tegen de aanstelling van Prouninc tot burgemeester te Utrecht voorgewend en staande gehouden werd. In November 1586 verscheen hij in de vergadering der Staten Generaal van wege de provincie Utrecht, verzoekende, om uit kracht zijner brieven van 29 October bevorens, mede te mogen compareren, en over 's lands zaken resolveren; doch de Staten Generaal weigerden hem toetelaten, en zulks niet uit hoofde van eenige aanmerking op zijnen lastbrief, maar omdat zij vermeenden, dat hij te Utrecht tegen des lands privilegiën tot burgemeester was aangesteld (*).

De Raad der stad Utrecht vaardigde naar Engeland af eenen persoon van kwaliteit en ervarenheid Mr. Philip Rattaller, griffier van den hove van Utrecht (‡), om goede informatie aan de Koningin en ook aan Leicester te geven, dien eene instructie werd ter hand gesteld, waarbij dezelve raad zich on-

(*) Zoo als die woordelijk door Bor is medegedeeld, XXII. boek bl. 43 en volg. waarover ook nog hierna.

(‡) Zie Bor bl. 44, zoo mitsdien Mr. W. Bilderdijk zich niet vergist, zeggende, dat Prouninc tot burgemeester te Utrecht door Reingoud was ingedrongen, (z. Geschiedenis des vaderlands VII deel bl. 123) waarvan toch ook geen blijk is, dan zou die aandrang moeten hebben plaats gehad, zonder toedoen en tegen den zin van Prouninc zelf, bij den Graaf van Leicester.

(*) Zie dit in het breede verhaald bij Bor XXI. boek fo. 67.

(‡) Hij was de zoon van den beroemden Georgius Rattaller, president van den hove van Utrecht, in 1531 overleden, zie C. Burmanni Trajectum eruditum, pag. 279.

der anderen beklagt over die handelwijs van de Staten Generaal in het niet toelaten van den burgemeester Prounck, onder deksel dat hij een geboren Brabander was, schoon hij in de stad Utrecht vijf jaren gewoond had, en bij expresse brieven gedurende dien tijd was verklaard, voor burger te worden gehouden, hetwelk de Gedeputeerde Staten ook hadden bevestigd, en, voegde men er te recht bij, » dat daarmede een iegelijk zich billijker wijs behoorde te vergenoegen, dewijl het » niemand, dan de stad aanging" (*). Opmerkelijk is ook hetgeen men vindt, dat door de Staten van Utrecht aan die van Holland bij hune missive van 21 September 1587 werd voorgedragen (†), omtrent hetgeen men zeide wegens personen, als tegen hunne privilegiën in de Magistraat gebragt, dat zoodanige, uit Brabant en elders buiten de provincie geboren, meermalen bevorens in de Magistraat waren gesteld, en continuëlijk zonder onsprak (reproche) daarin gehouden en gecontinueerd. Vreemd mag men de handelwijs van de Staten Generaal noemen, daar het toch de leden uit de andere provinciën, waaronder die van Holland zich bijzonder kenmerkten, in der daad niet schijnt te hebben aangegaan, wie men te Utrecht als burgemeester aanstelde, en wien de Staten dier provincie goedvonden van hunnent wege tot de vergadering der Staten Generaal af te zenden. Bijzonder steekt die handelwijs af bij hetgeen voor omtrent veertig jaren plaats had en nog versch in het geheugen is: toen de Staten der provincie hune vergadering uit de stad Utrecht naar Amersfoort verlegd, en hanne van daar afgevaardigden zitting hadden in de vergadering der Staten Generaal, vormde zich eene andere vergadering als Staten der provincie in de stad Utrecht, en vervaardigde ook gemagtigden af tot de Staten Generaal, en deze werden daar, onaan gezien de tegenkanting van de andere Utrechtse afgevaardigden, toegelaten; doch hoe strijdig die handelwijzen wezen mogten, in beide gevallen had die overeenkomst plaats,

(*) Zie dat alles bij Dor, XXII. boek fo. 611 en volgende.

(†) Bij Dor, XXIII. boek fo. 42.

dat partijschap en eigen belang in het een en ander de drijfveren waren.

De ophelderingen door Prouninc k omtrent die zaak aan Leicester gegeven, zijn door Bor medegedeeld en behoeven mitsdien hier niet te worden herhaald; evenmin het vele, dat nog ter verdediging van hem zou kunnen worden aangevoerd; — te meer wordt zulks onnoodig door de verantwoording, gedagteekend 10 maart 1587, volgens Bor (*), door hem zelf in druk uitgegeven, die wel nergens meer zal voorhanden zijn, doch welke Bor medegedeeld en alzoo voor de vergetelheid bewaard heeft, een stuk, zoo mij voorkomt, niet alleen naar den stijl van dien tijd zeer goed gesteld, maar ook zoo klaar en overtuigend over het geheel, en op elk punt, hem ten laste gelegd, dat men het niet anders dan aan partijschap kan toeschrijven, dat hetzelfde bij voorname vaderlandsche geschiedschrijvers niet in aanmerking genomen, zelfs niet vermeld is.

Leicester in December 1587 naar Engeland vertrokken, ontsloeg zich van zijn gouvernement in de vereenigde Nederlanden, en legde hetzelfde neder bij acte geteekend te Londen den 16 dier maand, doch eerst den 1 April 1588 aan de Staten Generaal overgeleverd (§). — Toen zegepraalden de vijanden van Leicester over zijne vrienden en aanhangers, en Prouninc k werd door hen bijzonder vervolgd: in de maand Augustus beijverden zich nog de burger-hoplieden der stad Utrecht voor hem, verlangende, dat hij als burgemeester zou worden gecontinueerd (*), de Graaf van Leicester schreef den 27^{en} dier maand aan den Graaf van Meurs Nieuwenaar, Gouverneur der provinciën Gelderland en Utrecht, zelfs kwam er een brief van de Koningin van Engeland ter zijner aanbeveling; een duidelijk blijk, hoe hij de achting bij dezelve behouden had, terwijl Rijngoud door zijn gedrag veracht en vergeten was. — Prouninc k schreef den 19^{en} September 1588

(*) XXII boek fo. 43 en volg.

(§) Zie Bor, XXIV boek fo. 55 en volg.

(*) Zie Bor, XXV boek fo. 14.

aan den Graaf van Leicester, dat hij in de begeerte der Koningin, ten einde hij in den staat van burgemeester zou worden gecontinueerd, difficulteerde te consenteren, en verlangde, dat hare Majesteit hem daarvan voor geexcuseerd zoude houden (*).

In de maand October raakte de burgerij van Utrecht in groote beroering; de vijanden van Leicester de overmagt bekomen hebbende, waartoe de Staten van Holland niet weinig hadden medegewerkt, werd Prounincck gevangen gezet, en de Magistraat veranderd; nog in de maand November deed de Koningin van Engeland haren Ambassadeur Norits bij de Staten voor de belangen van Prounincck en verdere, die zich in gevangenis te Utrecht bevonden, tusschen beide treden, en uit het antwoord der Staten blijkt, hoe dezelve daar tegen zich trachteden te behelpen, met die gevangenen ten onregte te doen voorkomen als complicen van den reeds lang te voren verwijderden Rijngoud (§).

Prounincck werd verhoord, hij verantwoorde zich; Bor deelt de artikelen van beschuldiging en de verantwoording mede, uit welke men de schuld of onschuld kan opmaken, waar bij het oordeel gewis ten voordeele van Prounincck schijnt te moeten uitvallen; eindelijk kwam er den 11^{en} Julij 1589 een vonnis van den geregte der stad Utrecht ten zijnen laste, waarbij hij uit de stad Utrecht en de vrijheid van dien ten eeuwigen dage werd gebannen en verklaard inhabiel, om eenige staten of officien te bedienen, en gecondemneerd in de mise van justitie ter taxatie en moderatie van den geregte (*).

Zonderling en opmerkelijk is het, dat bij hetzelfde vonnis geen de minste misdaad of overtreding ten zijnen laste wordt aangevoerd, maar alleen gezegd, dat het geregt daarop had gehad » het advys van seekere gepractiseerde regtsgeleerden, » en voorts ten slotte: » omme sonderlinghe redenen die van den gherechte daertoe moverende. »

(*) Zie Bor, XXV. boek fo. 16.

(§) Zie Bor, als boven, fo. 37-39.

(*) Zie dat alles bij Bor, ter aangeduidter plaatse.

Prouinck heeft, zich tegen dat vonnis niet door middel van appél of reformatie hebbende kunnen voorzien, gebruik gemaakt van verklaringen van zijnen gewezen mede burgemeester Jonkheer Pieter Ruijsch, den hem opgevolgden burgemeester Dirk Canten en van anderen, ten blijke, dat dezelve sententie niet op grond van eenige zaak, waarover naar rigeur van justitie, bannissement mogt vallen, maar om politieke redenen was geweest. Prouinck is, na dat hij de kosten en misen van justitie betaald had, outslagen, en heeft zich eerst begeven naar Kuilenburg; voorts is hij vertrokken naar Engeland, daar hij zich in October 1589, en wel te Londen, bevond, ook ter audientie bij de Koningin werd toegelaten; hij kwam in het vaderland terug, en was in Januarij 1590 in den Briel; waar hij vervolgens zich neder gezet heeft is mij niet gebleken; volgens Bor is hij nooit weer in eenige staat noch officie van regering gekomen, maar heeft zich met het beoefenen van godsdienstige onderwerpen bezig gehouden, en in den jare 1605 een tamelijk groot boek uitgegeven onder den titel: » Christelijke aendachte op de uytmentheyt des ghebets ons » Heeren." (*)

De plaats en tijd van zijn overlijden is mij nog onbekend gebleven; — het blijkt echter, dat zijn geslacht zich vervolgens weder naar de landstreek zijner geboorte, de stad en Meijerij van 's Hertogenbosch, begeven en aldaar nedergezet heeft; Jonkheer Cornelis Prouinck gezeid Deventer, welligt de kleinzoon van Jer Gerard, was aangesteld tot kwartierschout van Peelland, het voornaamste der vier kwartieren van de Meijerij, en bekleedde dien post in 1649 (§); doch was in 1670 overleden en door een ander opgevolgd (*). Het geslacht was mits-

(*) Dat boek zal welligt niet meer bestaan; immers in de Utrechtsche Academie bibliotheek schijnt het volgens den nieuwen catalogus niet te vinden te zijn.

(§) Zie J. van Oudenhoven, beschrijving der Meijerij, uitgave te Amsterdam 1649, bl. 61.

(*) Zie dezelve uitgave van 1670, bl. 117.

dien toen nog in deftigen stand; de post van kwartierschout van Peelland was toen en vervolgens zoo aanzienlijk, dat, tot de verandering in 's lands regering in 1793 toe, onderscheidene edelen en aristocraten uit de zeven provincien zich niet geschaamd hebben, dien te bekleeden en er de voordeelen van te genieten, schoon de waarneming aan anderen overlatende. Het geslacht van Prouninck van Deventer schijnt nu reeds lang uitgestorven te zijn, immers niemand van dien geslachtsnaam is mij in de stad of Meijerij van 's Hertogenbosch bekend.

Eindelijk is het ook Henricus Agylæus, dien men met minachting behandeld heeft, als eenen der gehate Vlamingen en Brabanders, die te Utrecht tot de partij van Leicester behoorden, door hem in bedieningen gebragt en gehandhaafd wierden. Bor noemt hem een der Vlamingen en Brabanders, aan welke de principaalste Officiën in de stad Utrecht vergeven werden, en stelt onder de principaalste belhamels of toedrijvers van die zaken Henricus Agylæus van 's Hertogenbosch (*); ook Hooft meldt (§), dat hij onder de driftigste aanbidders van het werk te Utrecht gehouden, en zelfs de opruijer genoemd werd.

Opmerkelijk is het echter, dat men hem voorts toch nietzoodanig belasterd vindt, als de met hem gelijk gestelde de Burchgrave en Prouninck; welligt werd hij daar van bevrijd door zijnen zoo zeer gevestigden roem, wegens het ijverig aankleven en voorstaan van de Vaderlandsche vrijheid, de verbreking van de Spaansche overheersching, zijne gehechtheid aan de hervorming in de Godsdienst, en bijzonder ook nog, boven zijn lotgenooten, door zijne vermaardheid als letterkundige en geleerde. Hoe zeer hij dus ook minder verdediging behoeft, kan ik niet nalaten, iets omtrent zijne politieke loopbaan, en tevens van zijne letterkundige werkzaamheden aan te duiden. Hij was geboren te 's Hertogenbosch in den jare 1555, indien men, volgens Valerius Andreas (*) en anderen na

(*) XXI boek fol. 40 en volg.

(§) XXIV boek bl. 1079.

(*) Bibliotheca Belgica, pag. 243.

hem, zijnen sterftijd in April 1595, en wel in den ouderdom van twee en zestig jaren, mag vaststellen; bij werd ook genoemd Hendrik in den Hoorn, naar het uithangbord van het huis, waar in hij woonde, gelijk zulks meer heeft plaats gehad; — zoo als men meldt, op welken grond weet ik niet, was hij van Italiaansche afkomst; de geslachtsnaam dien hij voerde, Agylæus, was zeker, volgens de gewoonte van dien tijd, uit het Grieksch zaamgesteld; hij was doctor in de regten, niet in de medicijnen, schoon hij wel zoo genoemd wordt, (*) denkkelijk door verkeerde opvatting van den naam van doktor.

Toen in 1566 het bekende Verbond der Edelen, gelijk elders, ook te 's Hertogenbosch dien invloed had, dat de voorstanders der burgerlijke en godsdienstige vrijheid het hoofd opstaken, was Agylæus een der bijzonder werkzamen onder dezelve; zich in den bloeienden leeftijd van drie en dertig jaren bevindende, wendde hij alle middelen aan, om hunne zaak te doen zegevieren: doch het was van korten duur, vermits de omstandigheden al ras zeer tot hun nadeel veranderden, daar een groot gedeelte der burgerij de Spaanschgezinde partij aankleefde; zoo dat die van zijne partij zich niet langer veilig achtten, en hij met hen, in grooten getale, in April 1567 de stad verliet. Echter werden zij voorzien van eene verklaring van de regering en van eenigen der schutterijen, dat zij geenszins om eenig oproer of ongehoorzaamheid, maar zich als goede en getrouwe onderzaten gedragen hebbende, vertrokken waren (§). Velen begaven zich naar het land van Kleef, alwaar Agylæus te

(*) Bij J. van Oudenhoven als voren, uitgave 1670. bl. 256, van Heurn, Historie der stad 's Hertogenbosch IIde Deel bl. 119.

(§) Zie zulks breeder in het: » Geschiedkundig onderzoek » trent Herman de Ruijter, in de Nieuwe Werken van de » Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.» Iste D. Iste St. bl. 167-200, en de daarbij gevoegde lijst van gelijktijdige Schrijvers, waar bij men nog kan voegen, schoon van wat later tijd: » J. Meursii Guillelmus Auriacus Lugd. Batav. 1612.» pag. 22.

Goch werd opgezocht, doch niet gevonden; in October van dat zelfde jaar had gelijke opzoeeking omtrent hem plaats te Duisburg, van waar hij ontkwam, nemende zijne toevlugt tot de bescherming van den Vorst (*). Bij vonnis van Commissarissen des Konings van Spanje en van Schepenen van 's Hertogenbosch van 24 Maart 1568, werden vijf en vijftig burgers dier stad, en daar onder Agylæus en andere aanmerkelijke mannen, uit Brabant en den lande van Overmaze gebannen, met verbeurdverklaring hunner goederen. Waar heen Agylæus zich toen begeeven en vervolgens opgehouden heeft, heb ik niet kunnen ontdekken; doch dat hij zich zelve nog als balling beschouwde na 1575, den tijd van de stichting der Leidsche Hoogeschool, blijkt uit een door hem in het Latijn gesteld en eigenhandig onderteekend rekest aan de Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, het welk is medegedeeld door Mr. G. van Leeuwen, en geplaatst in de bijdragen voor Regtsgeleerdheid en Wetgeving door Mr. C. A. den Tex en Mr. J. van Hall (*). Waar uit men tevens ziet, dat hij zich toen te Leiden wilde nederzetten, en zijne drie zoons tot opleiding in de studien plaatsen.

In den jare 1577 kwam er te 's Hertogenbosch weder eene gunstige verandering in den toestand van zaken; Agylæus schijnt zich te dier tijd daar bevonden, of al spoedig derwaarts begeeven te hebben; immers hij was met Proninck van Deventer en andere voorstanders der burgerlijke vrijheid en der hervorming in het Godsdienstige, en aan hun hoofd, werkzaam tot bevordering derzelve; hij vereenigde zich met de gewapende burgers, onder de benaming van het Schermersgilde, en hij bragt het eindelijk zoo ver, dat op den 1^{en} Julij 1579

(*) Zie » H. Hamelmanni, Opera Historica in unum volumen » Congesta ab E. C. Wassenaer, Lemgovia 1711. pag. 1020, » die Agylæus noemt doctissimus et ditissimus civis Buscodu- » censis et Jurisconsultus.»

(*) 2de Deel 1827. No. 4. bl. 588. 602 en volg., waar bij ook een fac simile van zijne handteekening, en aanteekeningen van Mr. C. A. den Tex.

op de gewone wijze eene publicatie van de peie van het Stadhuis werd afgekondigd, door den Secretaris Donck ten overstaan van den Gouverneur en van Schepenen, een van welke was Prouninck van Deventer, waar bij aan den volke werd bekend gemaakt, dat de stad en de drie leden der regering van dezelve zich conformeerden met de Unie den 25^{en} Januarij daar bevorens te Utrecht geteekend (*), wordende nog ten zelfden dage na den middag de acte dier Unie van punt tot punt afgelezen.

Niet lang echter duurde die gunstige toestand; — toen Parma den 29^{en} Junij 1579 zich meester gemaakt had van de stad Maastricht, besefte men het gevaar, waar aan de stad 's Hertogenbosch bloot stond, te meer, daar men geene bezetting tot de verdediging derzelve wilde innemen, waar tegen bijzonder die van de Roomsche Godsdienst en de Spaanschgezinden zich verzetteden, zoo dat de voorstanders der burgerlijke vrijheid en van de hervorming in het Godsdienstige, zich daar niet meer veilig achtten, en een soort van overeenkomst met hunne tegenpartij sloten, waarop in de maand Julij 1579 vele duizenden de stad verlieten, meest allen zich naar de Vereenigden Nederlanden begevende; onder dezelve waren Agylæus, en ook, zoo als hier voor is gemeld, Prouninck van Deventer. Een uitvoeriger verhaal daaromtrent acht ik hier overbodig (*); genoeg, dat het blijkt, dat Agylæus,

(*) Welke is medegedeeld in de bijvoegsels en aanmerkingen op Wagenaar VII. Deel bl. 93, waar men ook nog over Agylæus vindt.

(*) Mr. J. H. van Heurn heeft zulks met aanhaling van vroegere Schrijvers genoegzaam medegedeeld, in zijne Historie der stad en Meijerij van 's Hertogenbosch, IIde Deel bl. 124. — Zeer belangrijk is daar over eene: « Verantwoording der uitgeweken burgeren der stad 's Hertogenbosch, te Leiden 1579, » waarop Bor XIII boek. fo. 120 doelt, welke in de Utrechtsche Academie Bibliotheek gevonden wordt, en ook voorkomt op den Catalogus Bibliothecae Te Waterianae. Lugd. Bat. 1823. pag. 276. N. 176. No. 32.

en met hem Prouninck van Deventer, als voorstanders der goede zaak, en als martelaars voor dezelve, hunne geboorte- en woonplaats hebben verlaten. Waar heen Agylæus zich begeven hebbe, is mij niet gebleken, mogelijk wel, zoo als Prouninck, eerlang naar Utrecht; immers in November 1585 bevond hij zich onder de afgevaardigden van de burger hopluiden dier stad aan de Staten Generaal in 'sHage, en was hij het, die het woord voerde, om aan te dringen op de overkomst van den Graaf van Leicester; waar over het ongenoege van Burgemeesters en Raden der stad Amsterdam blijkt, uit derzelve Missive aan de Magistraat der stad Utrecht, waar in zij zeggen, dat zij onderrigt waren, dat onder de afgevaardigden zou zijn geweest een Henricus Agylæus (*). Geen wonder, dat hij zoo wel als Prouninck den haat der Hollanders ondervonden heeft.

In October 1586 werd hij tot Raad en Procureur Generaal bij den Hove van Utrecht aangesteld, en zulks met goedvinden van de Provinciale Staten. Schoon men vervolgens er bezwaar tegen ingebracht heeft, dat hij, een vreemdeling in Bra-band geboren, tot dien post was verkoren, verdient het opmerking, dat tevens met hem tot Griffier bij hetzelfde Hof werd aangesteld de reeds hier voor vermelde Mr. Philip Rataller, en dat die aanzienlijke Utrechtenaar geene zwarigheid maakte, dien post met den vreemdeling te bekleeden.

Toen in October 1588 de vijanden van Leicester en van hen, die in zijne gunst hadden gedeeld, de overmacht kregen, zoo als hier voor is verhaald, veranderde ook de toestand van Agylæus, schoon hij geene zoodanige vervolging, als zijn stad- en lotgenoot Prouninck schijnt ondergaan te hebben; immers vind ik daar van niets bijzonders vermeld: hij zal toch ook al ras zijnen post van Raad en Procureur Generaal en de stad Utrecht verlaten hebben; echter werd eerst den 27^{en} September 1589 een ander in zijne plaats aangesteld (†). Waar

(*) Zie Bor. XX. boek bl. 76 en 77.

(†) Zie J. van de Water, Utrechtsch Plakkaatboek, IIde Deel bl. 1053 en 1054.

heen hij zich toen begeven, en vervolgens tot zijnen dood, aangeduid op het jaar 1593, opgehouden hebbe, even als de plaats van zijn overlijden, is mij niet gebleken; het schijnt echter, dat zijn nageslacht zich, na zijnen dood, hier te lande, en wel te Utrecht bevonden heeft, vermits een werk van hem, door zijnen zoon Joannes Agylæus, aldaar in 1620 is in het licht gegeven (*).

Zoo verdienstelijk Henricus Agylæus zich in zijne politieke loopbaan bij het Vaderland gemaakt heeft, zoo staat hij ook in hoogachting ten opzichte zijner letterkunde en geleerdheid. — Het is hier de plaats niet, om daar over uit te weiden, het zal genoeg zijn, daaromtrent te verwijzen tot de Schrijvers, die in het breede daarvan hebben vermeld (§).

Dien belangrijken man hebben echter Bor, van Reyd, Hooft en anderen, zoo wel als zijne lotgenooten de Burchgrave en Prouninck van Deventer, met verachting behandeld, en hem genoemd eenen belhamel en toldrijver, eenen der driftigste aanbidders, een' opruijer van ongeregeldheden en verkeerde maatregelen te Utrecht.

Niet ten onrechte mag men vragen, welke toch de reden moge

(* Zie C. Saxii, Onomastic. literar. Part. III. pag. 648.

(§) Zie C. Saxii, Onomastic. literar. Part. III. pag. 388 et 648. Waar bij nog valt te voegen het Belangrijke, 't geen men van en over hem vindt in de: » Bijdragen tot Regtsgeleerdheid en Wetgeving » door Mr. C. A. den Tex en Mr. J. van Hall, II. Deel 1827. » N. 4. medegedeeld door Mr. G. van Leeuwen, bl. 588, » en de aantekeningen daar op door Mr. C. A. den Tex bl. 602 — Alle zijne werken schijnen zeer zeldzaam voor te komen; zij zijn niet in de Utrechtsche Academie Bibliotheek; op den ouden Catalogus der Leibliche Bibliothek en op verscheide Catalogussen van aanzienlijke Bibliotheken, heb ik die te vergeefs gezocht; niets van dezelve is mij ook onder het oog gekomen, dan alleen een klein stukje, getiteld: » Henrici Agylæi ad ea, que in Novellis » Justiniani Constitutionibus jus civile attingunt liber singularis. » Colon. Agripp. 1558. » in 8vo min., het welk ik in bezit heb.

zijn, dat men zich met zoo veel verbittering tegen meerge-
noemde mannen heeft uitgelaten, en dat die verbittering vooral
uit Holland voortkwam. In het algemeen schijnt men zulks te
mogen toeschrijven aan de ontevredenheid over het bestuur
van den Graaf van Leicester, en den daar uit voortspruitenden
haat tegen zijne vrienden en aanhangers; maar er kan ook nog
eene meer bijzondere reden worden aangeduid, welke het door-
zicht van Mr. W. Bilderdijk niet is ontglipt, en die hij,
ten dien opzichte door geene vooringenomenheid misleid, ge-
noeg heeft aan den dag gelegd; schoon hij zich niet met
een opzettelijk onderzoek omtrent de Vlamingen en Bra-
banders, te Utrecht in de regering en ambten geplaatst,
heeft opgehouden. De zaak is deze: een plakkaat van 12 Junij
en 27 Julij 1584, waarbij de toevoer aan den vijand was ver-
boden, werd dagelijks door verscheiden kooplieden, schippers
en andere personen overtreden, (die onder den naam van lor-
redraaijers voorkomen); Leicester verbood daarom nader bij
Plakkaat van 4 April 1586 den toevoer van allen leestogt, ammu-
nitie van oorlog en andere zaken aan den vijand, en stelde daar-
bij strenge maatregelen vast tot handhaving van dat verbod (*).
» Holland,» zegt Bilderdijk, (§) » begreep, dat men den
» vijand den toevoer niet kunnende afsnijden, dewijl hij dien
» door andere natiën hebben kon, dit voordeel niet verzuimen
» moest zelf te nemen, en dat men, dit niet doende, den
» handel zou zien verloopen,» en hij voegt er bij: » de koopmans-
» geest en de geest van onafhankelijkheid vereenigden zich tegen
» Leicester, hij beschouwde de Hollanders en Zeeuwen
» als bloot gewinzieke kooplieden.» — De Staten van Holland
en Zeeland begrepen, » dat door eenige geesten, uit Brabant
» gekomen» (zoo als zij zich, volgens Bor, (*) uitdrukten),
» de zaak in zoo groote zwaarigheid was gehragt, dat door
» Zijne Exellicie aan dezelve zoo groot acces en credit was

(*) Zie Bor, XXI. boek fo. 17 en volg.

(§) Geschiedenis des vaderlands, VII. deel bl. 111.

(*) I. boek fo. 63.

» gegeven, en dat derzelve besogne hun suspect was." Geen wonder, dat men in Holland en Zeeland zoodanigen haat tegen die Brabanders en Vlamingen had opgevat, en dat dezelve aldaar, en ook elders, zoo zeer aan onverdienden smaad en laster zijn bloot gesteld geworden; men neme daarbij in aanmerking den grooten en algemeenen invloed, welke die van Holland en Zeeland, op de vaderlandsche geschiedschrijvers hadden; — doch daarover verder uit te weiden loopt buiten mijn bestek.

Mogt deze bijdrage iets toebrengeu tot handhaving van de eer der nagedachtenis van de zoo verdienstelijke vaderlandsche mannen Daniel de Burchgrave, Gerard Prouninck van Deventer en Henricus Agylæus, de twee laatstgenoemde geboren burgers van 's Hertogenbosch, ik zou aan mijn oogmerk voldaan hebben. Een nader onderzoek omtrent den toestand van zaken ten tijde van den Graaf van Leicester bijzonder in Utrecht, en eene onpartijdige beoordeeling van dezelve, laat ik aan meer bevoegden over.

W. C. ACKERSDIJCK.

Rotterdam Mei 1856.
